

іншого боку, інклюзивний розвиток не просто збільшує ВВП країни, а й формує міцну соціально-економічну систему, де кожен громадянин відіграє важливу роль, бо має можливості, ресурси та інструменти для забезпечення саморозвитку, гідного і якісного рівня життя.

Література:

1. Сенюра О. В. Сучасний стан та перспективи дослідження проблем соціальної мобільності / О. В. Сенюра // *Вісник ОНУ ім. І. І. Мечникова*. Соціологія і політичні науки. 2015. Т. 20. Вип. 2 (23). С. 34–42. URL: heraldiss.onu.edu.ua/article/download/56726/53075
2. World Economic Forum (2018). URL: <http://reports.weforum.org/>

СТРУКТУРНІ ЗРУШЕННЯ НА СВІТОВИХ ФІНАНСОВИХ РИНКАХ ТА ЇХ ВПЛИВ НА ІНКЛЮЗИВНИЙ РОЗВИТОК НАЦІОНАЛЬНИХ ЕКОНОМІК

В. П. РЕШЕТИЛО, д-р екон. наук, проф.,
зав. кафедри економічної теорії та міжнародної економіки
С. А. ДРАЧОВА, магістр
*Харківський національний університет міського господарства
ім. О. М. Бекетова, м. Харків*

Підвищення рівня інклюзивності експортно- і імпортоорієнтованої економіки України потребує повсякчасного врахування стану світових фінансових ринків, які за своєю природою, мобільністю та масштабами застосування сучасних комунікаційних засобів впливають на розвиток як глобальної, так і національних економік. *Сучасні структурні зрушення і тенденції розвитку фінансових ринків проявляються в наступному:*

- відбулись глибокі якісні зміни в міжнародному фінансовому секторі, що характеризується, зокрема, злиттям банківського і страхового бізнесу;
- розширились функції фінансових інститутів, що працюють не лише у традиційній сфері своєї діяльності, а й займаються інвестиційним бізнесом, що вимагає вирішення проблеми єдиних валютних розрахунків;
- під впливом відповідної інфраструктури розширився ринок акціонерного капіталу, відбувається активне злиття промислового, банківського і страхового капіталу і активний розвиток фінансово-промислових груп;
- в умовах активізації руху капіталів виникли нові види інвестиційних паперів (сучасні варіанти ф'ючерсів, опціонів та інших вторинних і гібридних цінних паперів);
- на світовому фінансовому ринку активно діють нові інститути, що займаються фінансовим страхуванням і перерозподілом фінансового ринку (хеджінгові фонди та ін.);
- на фоні загального послаблення ролі національних центральних банків і посилення транскордонної мобільності капіталів, зростає роль посередників і посилюється спекулятивний характер їхньої діяльності;

– сучасні мікроелектронні технології, які застосовують фінансові заклади, забезпечують їм цілодобову роботу на світових біржах, що вимагає посилення контролю за їхньою діяльністю в межах національних держав і міжнародних масштабах.

Розвиток світових фінансових ринків відбувається в умовах наростання *монетарної глобалізації*, яка збільшує вплив світових фінансових ринків на рішення національних урядів, підвищує ринкову нестабільність у всій монетарній системі країни та залежність країни від їх стану. Для монетарної глобалізації характерні такі риси:

- інтернаціоналізація фінансових портфельів внаслідок поширеної внутрішньої лібералізації рухів капіталу;

- зменшення ринкової значущості банків як фінансових посередницьких установ (про що свідчить зростання обсягів цінних паперів, облігацій, деривативів тощо);

- визначення валютних курсів фінансовими ринками через зростання обсягів міжнародних фінансових операцій відносно торгових (тільки 10 % валютних операцій обслуговують зовнішню торгівлю, а 90 % є спекулятивними);

- ринкова зосередженість, за якої відносно невелика група інституцій одночасно займається торгівлею на міжнародних ринках, використовуючи утворення парадоксальної схильності країн до впливів валютних курсів.

Всі названі вище зміни процесу фінансово-монетарної глобалізації мають позитивні й негативні наслідки для розвитку як глобальної, так і національних економік. До негативних наслідків можна віднести, по-перше, більші можливості для спекуляцій на зміні курсів валют, акцій та інших фінансових активів і, по-друге, посилення елементів нестабільності, що може призвести до серйозних наслідків для світової та національної монетарних систем. Щоб пом'якшити наслідки проявів цих негативних рис, потрібно сприяти мобілізації зусиль міжнародних інститутів щодо подолання криз, забезпечення прозорості фінансових операцій (зрозуміло, з дотриманням комерційної таємниці), нарощуванню нових факторів виробництва, інформаційних та інтелектуальних ресурсів.

Сучасні дослідники монетарної глобалізації доходять висновку, що світова економічна інтеграція відбуватиметься як розвиток глобального монетаризму, *де всі країни пов'язані одна з одною перехресними потоками грошових капіталів, придбанням іноземних активів.*

Вплив фінансово-монетарної глобалізації на розвиток національних економік відбувається і на основі: 1) зменшення циклічних коливань для країн-учасниць; 2) підвищення ефективності спільної економічної політики; 3) можливості використання бюджетних фондів для вирівнювання економічного розвитку та реструктуризації відсталих секторів економіки; 4) підтримки національної валюти заходами спільної монетарної політики; 5) скорочення податкових та митних бар'єрів. Зрозуміло, що для їх реалізації необхідно створити багаторівневу узгоджену управлінську структуру

національних та глобальних ланок, яка була б спроможна узгоджувати інтереси суб'єктів різних рівнів попереджати негативний вплив глобалізаційних явищ. Особливо актуальним це є для таких країн, як Україна.

Глобалізація фінансового ринку призводить до порушення залежності між динамікою ВВП та зростанням грошової маси, а також здатна викликати інфляційні явища і поставити під загрозу всі монетарні спроби регулювання економіки. В цих умовах національним урядам важко проводити самостійну національну політику направлену на досягнення цілей інклюзивного зростання. Крім того, існуюча в Україні структура економіки у будь-якому аспекті не відповідає сучасним моделям інклюзивного зростання. Техніко-технологічна відсталість, низький рівень інвестиційно-інноваційної активності, повномасштабна криза у переважній більшості сфер економіки, і перш за все падіння обсягів промисловості на фоні деіндустріалізації, стали наслідком кумулятивної деструктивної дії комплексу чинників різної природи.

Результатом цих процесів є вимивання і майже повна відсутність середнього класу в Україні на фоні все більшого зростання бідності населення. Важливо наголосити на стрімкості збільшення диференціації в розподілу доходів і в глобальному масштабі. Так, 82 % багатства, створеного у 2017 р., отримав 1 % світового населення, тоді як 3,7 млрд осіб не покращили свій добробут. Багатство мільярдерів з 2010 р. зростає в середньому на 13 % щороку – це у 6 разів більше, ніж збільшення заробітної плати звичайних робітників, що підвищується лише на 2 % на рік [1].

Для міжнародних фінансових інституцій характерні спроби штучного розширення меж середнього класу в контексті т. зв. боротьби з бідністю, коли до нього відносять тих, чий денний дохід коливається від 2 до 10 дол. США. Якщо брати за основу визначення середнього класу певний діапазон доходу, то у світі до середнього класу можна віднести 1,8 млрд осіб, у т. ч. у Північній Америці – 338 млн (18 %), в Європі – 664 млн (36 %) і в Азії – 552 млн (28 %) [2]. Такий підхід дає неточні результати, адже в цьому випадку межі середнього класу є розмитими, а група індивідів, які формуватимуть його, – неоднорідна.

Основою інклюзивного розвитку є рух «знизу-вгору», основною метою якого є побудова суспільства, де першочергове завдання – розкриття людського потенціалу і створення рівноправних можливостей для кожного індивіда за допомогою доступної та якісної освіти, розвиненої інфраструктури й охорони здоров'я, тобто завдяки формуванню громадянського суспільства та інклюзивних інститутів, які дають змогу всім стратам брати участь у створенні ВВП та реалізовувати свій потенціал.

Економічна роль інклюзивних інститутів полягає у сприянні суб'єктам економічної діяльності вільно взаємодіяти та обмінюватися ресурсами. Але в умовах фінансово-монетарної глобалізації можливості бідної країни розвивати інститути інклюзивного розвитку є досить обмеженими.

Література:

1. Kharas H. The Emerging Middle Class in Developing Countries. Brookings Institution / H. Kharas. – URL: [163](http://siteresources.worldbank.org/EXTABCDE/Resources/7455676-</p></div><div data-bbox=)

ИНСТИТУЦИОНАЛЬНАЯ ТРАНСФОРМАЦИЯ В ПОИСКАХ ОТВЕТОВ НА ВЫЗОВЫ СОВРЕМЕННОСТИ

С. В. ТЮТЮННИКОВА, д-р экон. наук, проф.,
проф. кафедры экономической теории и экономических методов управления
Харьковский национальный университет имени В. Н. Каразина, г. Харьков

Современный глобальный мир столкнулся с целым рядом сложных вызовов: изменение климата, учащающиеся природные катаклизмы, исчерпаемость ресурсов, дисбалансы и диспропорции развития, углубление неравенства и социальной эксклюзии, фрагментация общества и др. Ответы на эти и другие вызовы лежат в поле изменения цивилизационного вектора развития, формат которого требует как минимум трех составляющих: сплоченности, инклюзивности и коэволюционности. Проблема усложняется тем, что мы сталкиваемся с препятствиями, а именно: расколотым миром, «балканизированной» реальностью, в то время, когда многократно возрастает потребность в целостном экономическом универсуме. В этих условиях актуализируется необходимость институциональных изменений. Качество институтов становится залогом устойчивого развития. По определению лауреата Нобелевской премии Дугласа Норта институты представляют собой созданные человеком ограничительные рамки, которые организуют взаимодействие между людьми.

Вызовы глобального мира приобретают планетарный характер, и разрешение их требует взаимодействия людей, всевозможных объединений, стран, экономических и политических структур. Центр тяжести взаимодействия зависит, во-первых, от степени вовлечения как можно большего числа субъектов мирового хозяйства в процесс выработки решений по предотвращению или снижению рисков, снятия напряженности и неопределенности, т.е. формированию ответов, адекватных вызовам. Во-вторых, эффективность ответов на вызовы напрямую зависит от эффективности этих взаимодействий, от качества институтов.

На глобальном уровне инклюзивное развитие рассматривается как фундаментальная ценность человеческой цивилизации, способ осмысления справедливой стратегии развития стран при наличии многочисленных различий между ними. Мир озабочен поиском механизмов создания глобальной институциональной среды, которая бы отвечала критериям инклюзивности. На международных саммитах и форумах, на площадках ООН и ОЭСР, Римского клуба и других международных общественных организаций концепция инклюзивного развития получила не только всеобщее признание, но и